

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 783/2022*

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΣΕ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτηρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 27^η Ιουνίου 2022, ημέρα Δευτέρα και ώρα 13:30, με την εξής σύνθεση:

Προεδρεύουσα: Καλλιόπη Μπενετάτου (Αντιπρόεδρος)

Παναγιώτης Φώτης,
Μαρία Ιωαννίδου (Εισηγήτρια) και
Σωτήριος Καρκαλάκος

Γραμματέας: Ηλιάνα Κούτρα

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της υπ' αριθ. πρωτ. 3775/15.04.2022 γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 του ν. 3959/2011, που αφορά στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της εταιρίας «Grivalia Hospitality SA» από την εταιρία «Fairfax Financial Holdings Limited».

Πριν την έναρξη της συζήτησεως, η Προεδρεύουσα όρισε Γραμματέα της υπόθεσης την υπάλληλο της Γραμματείας Προέδρου, Αντιπροέδρου και Εισηγητών, Ηλιάνα Κούτρα με αναπληρώτρια την Ευαγγελία Ρουμπή.

Στην αρχή της συζήτησης, η Προεδρεύουσα έδωσε τον λόγο στην Εισηγήτρια της υπόθεσης, Μαρία Ιωαννίδου, η οποία ανέπτυξε συνοπτικά το περιεχόμενο της υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 6302/24.06.2022 γραπτής εισήγησης επί της κρινόμενης υπόθεσης και πρότεινε, για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά στην Εισήγηση:

Την έγκριση κατ' άρθρο 8 παρ. 3 του ν. 3959/2011 της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης δεδομένου ότι, παρ' ότι emπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Η Επιτροπή στη συνέχεια, αφού αποχώρησαν από την αίθουσα οι υπηρεσιακοί παράγοντες, προχώρησε σε διάσκεψη επί της ως άνω υπόθεσης με τη συμμετοχή της Εισηγήτριας της υπόθεσης, Μαρίας Ιωαννίδου, η οποία δεν έλαβε μέρος στην ψηφοφορία, και αφού έλαβε υπόψη την υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 6302/24.06.2022 Εισήγηση, τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, τις απόψεις των μελών και το ισχύον νομικό πλαίσιο,

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε μία επιπλέον έκδοση με τα διακριτικά: Έκδοση για το ΦΕΚ. Από την παραπάνω έκδοση έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη [...]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ 93 Α'/20.4.2011), όπως ισχύει, και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 54 Β'/16.1.2013).

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ :

I. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΡΑΞΗ

1. Στις 15.04.2022 η εταιρία με την επωνυμία «Fairfax Financial Holdings Limited» (εφεξής και «Fairfax» ή «γνωστοποιούσα»), υπέβαλε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού (εφεξής και «ΕΑ») έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης (εφεξής και «Γνωστοποίηση») σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3959/2011, σχετικά με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την γνωστοποιούσα επί της εταιρίας «Grivalia Hospitality SA» (εφεξής και «Grivalia Hospitality» ή «αποκτώμενη» ή «εταιρία στόχος»)¹. Κατά τον χρόνο της γνωστοποίησης, μέτοχοι της Grivalia Hospitality είναι η γνωστοποιούσα, διά της θυγατρικής της «Eurolife FFH Μονοπρόσωπη Ανώνυμος Εταιρεία Ασφαλίσεων Ζωής» (εφεξής και «Eurolife»), η «M&G Investment Management Limited» (εφεξής και «M&G»), διά των θυγατρικών της «Debt Investment Opportunities III Εταιρεία Ειδικού Σκοπού» (εφεξής και «DOF 3») και «Debt Investment Opportunities IV Εταιρεία Ειδικού Σκοπού» (εφεξής και «DOF 4»), η «Τράπεζα Eurobank Ανώνυμη Εταιρεία» (εφεξής και «Eurobank») και η «Grivalia Management Company Ανώνυμη Εταιρεία» (εφεξής και «Grivalia Management»).
2. Ο έλεγχος επί της Grivalia Hospitality ασκείται από κοινού από τις Fairfax και M&G. Ειδικότερα, η Fairfax κατέχει ποσοστό [...] επί του μετοχικού κεφαλαίου της Grivalia Hospitality, μέσω της θυγατρικής της εταιρίας Eurolife, ενώ ποσοστό [...] κατέχει η M&G, μέσω των θυγατρικών της εταιρειών DOF 3 και DOF 4. Περαιτέρω, ποσοστό [...] κατέχει η Eurobank και ποσοστό [...] κατέχει η Grivalia Management.²
3. Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη Γνωστοποίηση, [...] ³ [...], η Fairfax θα αποκτήσει, μέσω των θυγατρικών της, το σύνολο των μετοχών που κατέχει η M&G στην Grivalia Hospitality μέσω των DOF 3 και DOF 4 και θα καταστεί κυρία του [...] του μετοχικού της κεφαλαίου, αποκτώντας, εντεύθεν, τον αποκλειστικό έλεγχο επί της Grivalia Hospitality. Η μεταβίβαση των μετοχών συμφωνήθηκε υπό την αναβλητική αίρεση της έγκρισης της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης από την ΕΑ⁴.
4. Η οικονομική αξία της γνωστοποιούμενης συναλλαγής ανέρχεται σε [...].
5. Η γνωστοποιούμενη πράξη θα οδηγήσει σε μεταβολή της ποιότητας του ελέγχου επί της Grivalia Hospitality και συγκεκριμένα, ο επί του παρόντος από κοινού έλεγχος από την γνωστοποιούσα και την M&G (διά των θυγατρικών τους) θα μεταβληθεί σε αποκλειστικό έλεγχο από τη γνωστοποιούσα.
6. Ειδικότερα, δυνάμει της από [...] ⁵, [...]:
 - (α) [...].

¹ [...].

² Βλ. σελ. 4 και 11 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολή της γνωστοποιούσας.

³ [...].

⁴ Βλ. άρθρο 3 της σύμβασης αγοραπωλησίας.

⁵ Βλ. Παράρτημα 3 γνωστοποίησης.

(β) [...] ⁶ [...] ⁷ [...] ⁸ [...].

7. Επομένως, επί του παρόντος, [...] Ως εκ τούτου, η Fairfax, μέσω της Eurolife, και η M&G, μέσω των DOF 3 και DOF 4, ελέγχουν από κοινού την Grivalia Hospitality, μέσω των δικαιωμάτων αρνησικυρίας που διατηρούν υπό την υφιστάμενη Σύμβαση Μετόχων.
8. Περαιτέρω, σύμφωνα με [...]. Ως εκ τούτου, από την ολοκλήρωση της επικείμενης συναλλαγής, οι οντότητες DOF 3 και DOF 4 (δηλαδή η M&G): (i) θα έχουν μεταβιβάσει όλες τις μετοχές τους στη Grivalia (οι οποίες επί του παρόντος αντιπροσωπεύουν [...] του μετοχικού κεφαλαίου) στις ελεγχόμενες από τη Fairfax οντότητες και (ii) θα παύσουν να είναι μέρη της Συμφωνίας Μετόχων.
9. Ενόψει των ανωτέρω, κατά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η Fairfax θα αποκτήσει αποκλειστικό έλεγχο επί του Στόχου, δεδομένου ότι:
 - (α) η Fairfax (η οποία επί του παρόντος κατέχει μετοχές που αντιπροσωπεύουν [...] του μετοχικού κεφαλαίου) θα έχει αποκτήσει το [...] του μετοχικού κεφαλαίου και, ως εκ τούτου, θα κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου επί του Στόχου, και
 - (β) ακόμη και αν, και για όσο χρόνο, [...], η M&G θα παύσει να έχει οιαδήποτε δικαιώματα αρνησικυρίας συνδεδόμενα με την άσκηση αποφασιστικής επιρροής επί του Στόχου, [...].
10. Όσον αφορά τους στρατηγικούς και οικονομικούς λόγους που δικαιολογούν την συναλλαγή, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι μέσω της απόκτησης από την Fairfax αποκλειστικού ελέγχου επί της Grivalia Hospitality, η ίδια επενδύει στον ξενοδοχειακό κλάδο στην Ελλάδα, ο οποίος δεν συνέχεται με την κύρια ασφαλιστική δραστηριότητά της, επιδιώκοντας την επωφελή διαχείριση και την επαύξηση της αξίας ελκυστικών επιχειρήσεων/περιουσιακών στοιχείων.

B. ΤΑ ΜΕΡΗ

11. Σύμφωνα με το έντυπο γνωστοποίησης συμμετέχοντα στη συναλλαγή μέρη είναι η γνωστοποιούσα εταιρία Fairfax, καθώς και η αποκτώμενη εταιρία Grivalia Hospitality.

B1. Fairfax

12. Η Fairfax είναι εταιρία συμμετοχών με έδρα στον Καναδά, η οποία, μέσω των θυγατρικών της, δραστηριοποιείται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών ασφάλισης και αντασφάλισης περιουσιακών στοιχείων και ατυχημάτων (property and casualty insurance and reinsurance) και τη διαχείριση των συναφών επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Fairfax είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο του Τορόντο⁹.

⁶ [...]

⁷ [...]

⁸ Βλ. Γνωστοποίηση σελ. 15.

⁹ Βλ. και δ/ση ιστοσελίδας <https://www.fairfax.ca/>

13. Κατά δήλωση της γνωστοποιούσας, η Fairfax ελέγχεται από τον [...], πρόεδρο και διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρίας¹⁰. Η μετοχική σύνθεση των 10 μεγαλύτερων μετόχων της Fairfax αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα¹¹:

Πίνακας 1: Μετοχική σύνθεση Fairfax

Μέτοχος	Ποσοστό
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]

Πηγή: Γνωστοποιούσα¹²

14. Οι θυγατρικές εταιρίες που εντάσσονται στον όμιλο της Fairfax δραστηριοποιούνται κυρίως σε υπηρεσίες ασφάλισης και αντασφάλισης περιουσιακών στοιχείων και ατυχημάτων, ενώ ο όμιλος έχει παρουσία και σε άλλους τομείς δραστηριότητας όπως χονδρικό/λιανικό εμπόριο, εστιατόρια, πρακτορεία ταξιδίων κ.λ.π. Οι εταιρίες επί των οποίων η Fairfax ασκεί έλεγχο και οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, είναι οι κάτωθι:

Πίνακας 2: Εταιρίες επί των οποίων η Fairfax ασκεί (αποκλειστικό ή κοινό) έλεγχο και οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα

Εταιρία	Αντικείμενο
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]

Πηγή: Γνωστοποιούσα¹³

15. Σημειώνεται ότι, καμία εκ των ελεγχόμενων από τη Fairfax και δραστηριοποιούμενων στην Ελλάδα εταιριών (πλην της εταιρίας-στόχου, επί της οποίας ασκεί κοινό έλεγχο) δεν δραστηριοποιείται στην Ελληνική αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών.
16. Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που ελέγχονται από την Fairfax για το έτος 2021 ανήλθε σε [...] στην ελληνική αγορά και € [...] στην παγκόσμια αγορά¹⁴.

B2. Grivalia Hospitality

¹⁰ Βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολή της γνωστοποιούσας.

¹¹ Βλ. μετοχική σύνθεση της Fairfax, στην απάντηση 3 της υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

¹² Βλ. σελ. 3 της υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

¹³ Βλ. σελ. 8 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.03.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

¹⁴ Βλ. απάντηση 17 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας, απάντηση 4 της υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας και την υπ' αριθ. πρωτ. 5401/01.06.2022 επιστολή της γνωστοποιούσας.

17. Η Grivalia Hospitality είναι εταιρία με έδρα το Λουξεμβούργο, η οποία δραστηριοποιείται στην απόκτηση, αξιοποίηση και διαχείριση ξενοδοχειακών ακινήτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό¹⁵. Η μετοχική σύνθεση της αποκτώμενης, μετά την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου (ΑΜΚ) αυτής στις [...], αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα¹⁶:

Πίνακας 3: Μετοχική σύνθεση Grivalia Hospitality

Μέτοχος	Ποσοστό
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
[...]	[...]
ΣΥΝΟΛΟ	100%

Πηγή: Γνωστοποιούσα¹⁷

18. Θυγατρικές εταιρίες της Grivalia Hospitality κατέχουν τις ακόλουθες εν λειτουργία ή υπό ανάπτυξη ξενοδοχειακές μονάδες/ακίνητα στην Ελλάδα¹⁸:

Πίνακας 4: Ξενοδοχειακές μονάδες/ακίνητα της Grivalia Hospitality στην Ελλάδα

Ξενοδοχείο	Δραστηριότητα
Amanzoe	5* ξενοδοχείο / 4* Beach Club στο Πόρτο Χέλι/Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας
Meli Palace	4* ξενοδοχείο στην Αγία Βαρβάρα/Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου Κρήτης
On Residence	5* ξενοδοχείο στην Θεσσαλονίκη/Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης
One & Only Aesthesis	5* ξενοδοχείο στην Γλυφάδα/Περιφερειακή Ενότητα Νότιου Τομέα Αθηνών
Project Blue	5* ξενοδοχείο στη Μύκονο/Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου
AvantMar	5* ξενοδοχείο στην Πάρο/Περιφερειακή Ενότητα Πάρου

Πηγή: Γνωστοποιούσα

19. Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που ελέγχονται από την Grivalia Hospitality για το έτος 2021 ανήλθε σε € [...] στην ελληνική αγορά και € [...] στην παγκόσμια αγορά¹⁹.

Γ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Γ.1 Χαρακτηρισμός της υπό κρίση πράξης

20. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 3959/2011, συγκέντρωση επιχειρήσεων πραγματοποιείται όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση κατά την οποία ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μια επιχείρηση ή μία ή περισσότερες επιχειρήσεις αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο του

¹⁵ Βλ. και δ/ση ιστοσελίδας <https://grivaliahospitality.com/>

¹⁶ Βλ. μετοχική σύνθεση της αποκτώμενης, απάντηση στην ερώτηση 11 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

¹⁷ Βλ. σελ. 11 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.03.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

¹⁸ Βλ. σελ. 5 και 9-11 της γνωστοποίησης. [...].

¹⁹ Βλ. Παράρτημα 1 της υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλο τρόπο.

21. Περαιτέρω, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3 του ίδιου άρθρου, *έλεγχος* συνιστά η δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα μιας επιχείρησης, ενώ όσον αφορά τα *μέσα απόκτησης ελέγχου* ορίζεται ότι ο έλεγχος δύναται να απορρέει από την απόκτηση δικαιωμάτων κυριότητας ή επικαρπίας, επί του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, και από δικαιώματα ή συμβάσεις που παρέχουν την δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη σύνθεση, στις συσκέψεις ή στις αποφάσεις των οργάνων μιας επιχείρησης, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών πραγματικών ή νομικών συνθηκών.
22. Το άρθρο 5 του ν. 3959/2011 καλύπτει τις πράξεις που οδηγούν σε απόκτηση *αποκλειστικού ή κοινού ελέγχου*, περιλαμβανομένων των πράξεων που οδηγούν σε μεταβολές στην *ποιότητα του ελέγχου*²⁰. Αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται *de jure* ή/και *de facto* εάν μία και μόνη επιχείρηση μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά μια άλλη επιχείρηση, είτε όταν η αποκλειστικά ελέγχουσα επιχείρηση έχει την εξουσία να καθορίζει τις στρατηγικές εμπορικές αποφάσεις της αποκτώμενης επιχείρησης, είτε όταν ένας μόνο μέτοχος είναι σε θέση να προβάλλει αρνησικυρία στις στρατηγικές αποφάσεις μιας επιχείρησης, αλλά δεν έχει, από μόνος του, την εξουσία να επιβάλει τις εν λόγω αποφάσεις (αρνητικός αποκλειστικός έλεγχος)²¹. Ο αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται *de jure*, ήτοι σε νομική βάση, όταν η επιχείρηση αποκτά την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας εταιρίας.
23. Κοινός έλεγχος υφίσταται όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ή πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν από κοινού αποφασιστική επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση. Ως αποφασιστική επιρροή με την έννοια αυτή νοείται, κατά κανόνα, η εξουσία αναστολής ενεργειών που καθορίζουν την εμπορική στρατηγική συμπεριφορά μιας επιχείρησης. Ο κοινός έλεγχος χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα δημιουργίας αδιεξόδου, λόγω της εξουσίας ενός ή περισσότερων μητρικών επιχειρήσεων να απορρίπτουν τις προτεινόμενες στρατηγικές αποφάσεις. Ως εκ τούτου, οι μέτοχοι αυτοί πρέπει να καταλήξουν σε μια από κοινού συνεννόηση για τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής της κοινής επιχείρησης και πρέπει να συνεργασθούν²².
24. Η σαφέστερη μορφή κοινού ελέγχου υπάρχει όταν τα δικαιώματα ελέγχου στην κοινή επιχείρηση ανήκουν εξίσου σε δύο μόνο μητρικές επιχειρήσεις²³. Ισότητα υπάρχει επίσης όταν και οι δύο μητρικές επιχειρήσεις έχουν δικαίωμα να διορίζουν ίσο αριθμό μελών στα όργανα λήψης αποφάσεων της κοινής επιχείρησης. Τα δικαιώματα αυτά, μεταξύ των οποίων και τυχόν δικαιώματα αρνησικυρίας, μπορεί να προβλέπονται στο καταστατικό της κοινής επιχείρησης ή σε συμφωνία μεταξύ των επιχειρήσεων ή προσώπων που ασκούν τον κοινό έλεγχο (συμφωνίες μετόχων). Μπορεί, δε, να προκύπτουν από την ειδική πλειοψηφία που απαιτείται για τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης ή του διοικητικού συμβουλίου, στο βαθμό που οι ιδρυτικές επιχειρήσεις εκπροσωπούνται στο εν λόγω συμβούλιο. Τα ως άνω δικαιώματα

²⁰ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, 2008/C 95/01 (εφεξής και «Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση»), παρ. 83.

²¹ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 54.

²² Βλ. και ΓενΔΕΕ, T-282/02, *CementbouwHandel*, σκ. 42, 52 και 67.

²³ Βλ. και Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 64.

αρνησικυρίας τα οποία συνήθως συνεπάγονται κοινό έλεγχο αφορούν αποφάσεις και θέματα, όπως ο προϋπολογισμός, το επιχειρηματικό σχέδιο, σημαντικές επενδύσεις ή διορισμός των ανώτερων διοικητικών στελεχών²⁴. Κρίσιμο στοιχείο συνεπώς είναι τα δικαιώματα αρνησικυρίας να παρέχουν επαρκείς δυνατότητες στις αφορώσες επιχειρήσεις, ώστε να ασκούν την εν λόγω επιρροή όσον αφορά τη στρατηγική επιχειρησιακή συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης²⁵.

25. Μεταβολή της ποιότητας του ελέγχου που οδηγεί σε συγκέντρωση προκύπτει, πρώτον, εφόσον υπάρξει εναλλαγή αποκλειστικού και κοινού ελέγχου. Δεύτερον, σε περιπτώσεις κοινού ελέγχου πριν και μετά την πράξη, εάν σημειωθεί αύξηση του αριθμού ή της ταυτότητας των ελεγχόντων μετόχων. Αυτές οι μεταβολές στην ποιότητα του ελέγχου εξετάζονται με βάση δύο υποθέσεις: πρώτον, είσοδος ενός ή περισσότερων νέων ελεγχόντων μετόχων ανεξάρτητα αν αντικαθιστούν ή όχι υπάρχοντες ελεγχοντες μετόχους, και, δεύτερον, μείωση του αριθμού των ελεγχόντων μετόχων²⁶.
26. Εν προκειμένω, από τα ανωτέρω αναλυτικά εκτιθέμενα καθίσταται σαφές ότι η γνωστοποιηθείσα πράξη συνεπάγεται μεταβολή στην ποιότητα του ελέγχου, δεδομένου ότι ο επί του παρόντος από κοινού έλεγχος από την γνωστοποιούσα και την M&G (διά των θυγατρικών τους) επί της Grivalia Hospitality θα μεταβληθεί σε αποκλειστικό έλεγχο από τη γνωστοποιούσα.
27. Ειδικότερα, πριν την γνωστοποιηθείσα πράξη, η Grivalia Hospitality ελεγχόταν από κοινού από τις Fairfax και M&G (διά των θυγατρικών τους), σύμφωνα με τους όρους της [...]»²⁷ [...].
28. Συνεπώς, με την εξαγορά από τη Fairfax (διά των θυγατρικών της) του συνόλου των μετοχών της Grivalia Hospitality που κατέχει η M&G (διά των θυγατρικών της), θα αποκτήσει, διά της αποχώρησης της τελευταίας από την εταιρία²⁸, τον αποκλειστικό έλεγχο της «Επενδυτικής Επιτροπής», και άρα της ίδιας της Grivalia Hospitality καθώς και την πλειοψηφία στο ΔΣ.
29. Πληρούνται συνεπώς οι όροι του άρθρου 5 παρ. 2 περ. (β) του ν. 3959/2011 ως προς τη μόνιμη μεταβολή ελέγχου και την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου, και επομένως η γνωστοποιηθείσα πράξη συνιστά συγκέντρωση κατά την έννοια του ν. 3959/2011.

Γ.2 Αρμοδιότητα της ΕΑ

30. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3959/2011, όπως ισχύει, «1. [κ]άθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα ημέρες από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης, όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση

²⁴ Σημειώνεται ότι για την άσκηση του κοινού ελέγχου δεν απαιτείται να έχουν οι επιχειρήσεις εξουσία άσκησης αποφασιστικής επιρροής στην καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης.

²⁵ Βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 67-68.

²⁶ Σε κάθε περίπτωση, απλές αλλαγές στον βαθμό συμμετοχής των ελεγχόντων μετόχων, χωρίς μεταβολή των εξουσιών που έχουν στην εταιρία και στη σύνθεση της διάρθρωσης του ελέγχου της, δεν αποτελούν μεταβολή της ποιότητας του ελέγχου και, επομένως, δεν συνιστούν συγκέντρωση που χρήζει κοινοποίησης, βλ. Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 83 και 84.

²⁷ Πλην της Eurobank.

²⁸ Σύμφωνα με [...]

κατά το άρθρο 10 ανέρχεται, στην παγκόσμια αγορά τουλάχιστον σε εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) ευρώ και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, η καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ στην ελληνική αγορά».

31. Περαιτέρω, το άρθρο 1 παρ. 2 του Κανονισμού 139/2004²⁹ ορίζει ότι «[μ]ία συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση όταν: α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και β) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος». Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου «Μία συγκέντρωση που δεν υπερβαίνει τα κατώτατα όρια που προβλέπονται στην παράγραφο 2 έχει κοινοτική διάσταση, εφόσον: α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ· β) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις σε κάθε ένα από τρία τουλάχιστον κράτη μέλη, υπερβαίνει τα 100 εκατομμύρια ευρώ· γ) σε κάθε ένα από τα τρία τουλάχιστον κράτη μέλη που λαμβάνονται υπόψη για τους σκοπούς του στοιχείου β), δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν κάθε μία χωριστά συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 25 εκατομμυρίων ευρώ και δ) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος».
32. Ενόψει των ανωτέρω και σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία, ως έχουν υπολογισθεί κατά το άρθρο 10 του ν. 3959/2011, οι κύκλοι εργασιών των μερών κατά το τελευταίο οικονομικό έτος, ήτοι το προηγούμενο της γνωστοποιηθείσας πράξης οικονομικό έτος, παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 5: Κύκλος εργασιών συμμετεχουσών έτους 2021 (σε ευρώ)

Επωνυμία	Ελλάδα	Παγκόσμιος
Fairfax	[...]	[...]
Grivalia Hospitality	[...]	[...]
ΣΥΝΟΛΟ	[...]	[...]

Πηγή: Γνωστοποιούσα³⁰

²⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24/1 της 29.1.2004). Τα έντονα γράμματα από τον συντάκτη της Εισήγησης.

³⁰ Βλ. απάντηση 17 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας, απάντηση 4 και Παράρτημα 1 της υπ' αριθ. πρωτ. 5256/30.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας και την υπ' αριθ. πρωτ. 5401/01.06.2022 επιστολή της γνωστοποιούσας.

33. Βάσει των προαναφερόμενων κύκλων εργασιών καταρχήν πληρούνται τα ποσοτικά όρια που τίθενται με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011, δεδομένου ότι ο εθνικός κύκλος εργασιών που αντιστοιχεί σε έκαστο εκ των συμμετεχουσών υπερβαίνει τα 15.000.000 ευρώ, ενώ ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών των συμμετεχουσών υπερβαίνει τα 150.000.000 ευρώ.
34. Περαιτέρω, η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν έχει ενωσιακή διάσταση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 (παρ. 2 και 3) του Κανονισμού 139/2004, διότι αφενός δεν ικανοποιείται το κριτήριο 2(β) του άρθρου 1 (βάσει του οποίου δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ – ο συνολικός κύκλος εργασιών της Grivalia Hospitality, [...], υπολείπεται σε σημαντικό βαθμό του ανωτέρω ποσού), αφετέρου δε, ομοίως δεν ικανοποιείται το κριτήριο 3(δ) του άρθρου 1 (βάσει του οποίου πρέπει δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις να πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ – το οποίο και δεν πληροί η Grivalia Hospitality, βάσει του ανωτέρω κύκλου εργασιών της).
35. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση συγκέντρωση έχει εθνική διάσταση και υπόκειται σε γνωστοποίηση ενώπιον της ΕΑ.

Γ.3 Παραδεκτή και εμπρόθεσμη Γνωστοποίηση

36. Ως προς τον εμπρόθεσμο χαρακτήρα της γνωστοποίησης, σημειώνεται ότι [...] η συγκέντρωση γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού [...] εντός της προβλεπόμενης από το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011 τριακονθήμερης προθεσμίας. Συνεπώς, η γνωστοποιηθείσα πράξη υποβλήθηκε εμπρόθεσμα, βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011. Επιπλέον, η γνωστοποίηση είναι νομότυπη, καθώς προσκομίσθηκαν το προβλεπόμενο στο άρθρο 45 παρ. 1 του ν. 3959/2011 παράβολο³¹ των 1.100 ευρώ και το φύλλο της εφημερίδας «Ναυτεμπορική» της 21.04.2022³², στο οποίο δημοσιεύθηκε η υπό κρίση συναλλαγή, ενώ σχετική ανάρτηση έγινε και στον διαδικτυακό τόπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 6 του ν. 3959/2011 και στην υπ' αριθμ. 558/2013 Απόφαση ΕΑ.
37. Ως προς τον προσήκοντα χαρακτήρα της γνωστοποίησης, σημειώνεται ότι, κατά την εξέταση του φακέλου, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (εφεξής και ΓΔΑ) απέστειλε βάσει του άρθρου 8 παρ. 11 και του άρθρου 38 του ν. 3959/2011 επιστολή³³ στη γνωστοποιούσα Fairfax, ζητώντας στοιχεία απαραίτητα για την αξιολόγηση της συγκέντρωσης, στην οποία αυτή, κατόπιν αιτήσεων παρατάσεων που υπέβαλε και που έγιναν αποδεκτές³⁴, απάντησε μερικώς³⁵. Η ΓΔΑ επανήλθε³⁶, βάσει του άρθρου 8 παρ. 11 και 12 και του άρθρου 38 του ν. 3959/2011, ζητώντας περαιτέρω διευκρινίσεις, στις οποίες έλαβε πλήρη απάντηση την 30.05.2022³⁷. Κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία κατέστη προσηκόντα η γνωστοποίηση. Συνεπώς, η προθεσμία

³¹ Βλ. Παράρτημα 6 του Εντύπου.

³² Βλ. Παράρτημα 1 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

³³ Αρ. πρωτ. οικ. 4105/28.04.2022.

³⁴ Αιτήσεις αρ. πρωτ. 4353/06.05.2022, αρ. πρωτ. 4472/11.05.2022 και αρ. πρωτ. 4738/17.05.2022, που απαντήθηκαν αντίστοιχα με τις αρ. πρωτ. 4355/06.05.2022, αρ. πρωτ. 4473/11.05.2022 και αρ. πρωτ. 4746/17.05.2022 επιστολές.

³⁵ Αρ. πρωτ. 4911/19.05.2022.

³⁶ Αρ. πρωτ. 4993/23.05.2022.

³⁷ Αρ. πρωτ. 5256/30.05.2022.

έκδοσης απόφασης της ΕΑ επί της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης³⁸ παρέρχεται στις 30.06.2022³⁹.

Δ. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ/ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ – ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Δ.1 Σχετική Αγορά Προϊόντων/Υπηρεσιών

38. Η σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή και τις υπηρεσίες που είναι δυνατόν να εναλλάσσονται ή να υποκαθίστανται αμοιβαία από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών και της χρήσης για την οποία προορίζονται. Βασικό ρόλο στον ορισμό της σχετικής αγοράς πέρα από την υποκατάσταση από πλευράς ζήτησης παίζει και η υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς, εφόσον έχει ανάλογα αποτελέσματα με την υποκατάσταση ζήτησης όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και αμεσότητα. Υπό αυτή την προϋπόθεση η σχετική αγορά περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι δυνατόν να υποκαθίστανται αμοιβαία, τόσο από την άποψη της ζήτησης όσο και της προσφοράς⁴⁰.

39. Ομοίως, η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών και οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές, διότι στις εν λόγω περιοχές οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά⁴¹.

Δ.1.1 Η άποψη της γνωστοποιούσας

40. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, «ως σχετική προϊόντική και γεωγραφική αγορά οριοθετείται, με γνώμονα τις δραστηριότητες του Στόχου, η παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών στην Ελλάδα».

Δ.1.2 Η άποψη της Υπηρεσίας

41. Η Fairfax είναι εταιρία συμμετοχών, η οποία, μέσω των θυγατρικών και δραστηριοποιούμενων οντοτήτων της, δραστηριοποιείται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών ασφάλισης και αντασφάλισης περιουσιακών στοιχείων και ατυχημάτων (property and casualty insurance and reinsurance) και τη διαχείριση των συναφών επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ελλάδα, η Fairfax δραστηριοποιείται κυρίως μέσω του ασφαλιστικού ομίλου Eurolife, οι εταιρίες του οποίου παρέχουν υπηρεσίες ασφάλισης και αντασφάλισης στους κλάδους Ασφαλίσεων Ζωής και Γενικών Ασφαλίσεων.

³⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 8, παρ. 3, του ν. 3959/2011.

³⁹ Η Γνωστοποιούσα υπέβαλε κάποιες πρόσθετες διευκρινίσεις και πληροφορίες με τις υπ' αριθ. πρωτ. 5401/01.06.2022 και 5740/09.06.2022 επιστολές της.

⁴⁰ Βλ. σχετικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (97/C 372/03).

⁴¹ Ο.π.

42. Η αποκτώμενη δραστηριοποιείται στην απόκτηση, αξιοποίηση και διαχείριση ξενοδοχειακών ακινήτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Τα μεταβιβαζόμενα ξενοδοχειακά ακίνητα (ένα ξενοδοχείο 4* και πέντε ξενοδοχεία 5*) δραστηριοποιούνται στην αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών.
43. Περαιτέρω, ορισμένες από τις εταιρίες που ελέγχει η επιχείρηση-στόχος λαμβάνουν υπηρεσίες ασφάλισης, συχνά μέσω brokers και κατά κανόνα βάσει μονοετών ασφαλιστήριων συμβολαίων, από διάφορες ασφαλιστικές εταιρίες, συμπεριλαμβανομένου και του ομίλου Eurolife που τελεί υπό τον έλεγχο της Fairfax. Πιο συγκεκριμένα:
- (α) Αναφορικά με την ξενοδοχειακή μονάδα «Amanzoe», η επιχείρηση-στόχος λαμβάνει:
 - υπηρεσίες ασφάλισης περιουσίας από τις εταιρίες [...]
 - υπηρεσίες ασφάλισης αυτοκινήτου από την εταιρία [...]
 - υπηρεσίες ασφάλισης σκαφών από τις εταιρίες [...],
 - υπηρεσίες ασφάλισης αστικής ευθύνης από τις εταιρίες [...].
 - (β) Αναφορικά με την ξενοδοχειακή μονάδα «ON Residence», η επιχείρηση-στόχος λαμβάνει υπηρεσίες ασφάλισης περιουσίας και αστικής ευθύνης από την εταιρία [...].
 - (γ) Αναφορικά με την ξενοδοχειακή μονάδα «Meli Palace», η επιχείρηση-στόχος λαμβάνει υπηρεσίες ασφάλισης περιουσίας και αστικής ευθύνης από την εταιρία [...].
 - (δ) Αναφορικά με την ξενοδοχειακή μονάδα «One&Only Aesthesis», η επιχείρηση-στόχος λαμβάνει:
 - υπηρεσίες ασφάλισης περιουσίας από την εταιρία [...],
 - υπηρεσίες ασφάλισης σκαφών από την [...],
 - υπηρεσίες ασφάλισης αυτοκινήτου από την [...] αυτοκινήτου [...] και [...]
 - (ε) Αναφορικά με την ξενοδοχειακή μονάδα «AvantMar», η επιχείρηση-στόχος λαμβάνει υπηρεσίες ασφάλισης περιουσίας και αυτοκινήτου από την εταιρία [...].
44. Η ΕΑ, λαμβάνοντας υπόψη: (α) τις απόψεις της γνωστοποιούσας και τα προσκομισθέντα από αυτή στοιχεία, (β) τα προβλεπόμενα στο ν.3959/2011 και στο σχετικό έντυπο γνωστοποίησης για την οριοθέτηση των σχετικών και επηρεαζόμενων αγορών, κρίνει ότι η προτεινόμενη συγκέντρωση αφορά στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις, στην ελληνική επικράτεια ήτοι: α) στην αγορά παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών και β) στην αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών.
45. Το ζήτημα της διάκρισης σε επιμέρους σχετικές αγορές εντός των ανωτέρω ευρύτερων αγορών μπορεί να μείνει ανοικτό, δεδομένου ότι υπό οποιαδήποτε προσέγγιση, δεν τίθεται θέμα επηρεασμού του ανταγωνισμού, όπως αναλύεται κατωτέρω.

46. Για λόγους πληρότητας της παρούσας, σημειώνονται τα ακόλουθα:
47. Όσον αφορά στην αγορά παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών, σύμφωνα με πάγια πρακτική της ΕΑ⁴² και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (εφεξής και «Ε.Επ.»)⁴³, η ευρύτερη αγορά της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών διακρίνεται περαιτέρω στις επιμέρους υποαγορές⁴⁴:
- (α) ασφαλίσεων ζωής⁴⁵,
 - (β) ασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών⁴⁶,
 - (γ) αντασφαλίσεων, η οποία περιλαμβάνει αντασφαλίσεις των ανωτέρω περιγραφόμενων κινδύνων.
48. Αναφορικά με τις ως άνω αγορές και τυχόν περαιτέρω διάκριση αυτών σε υπο-αγορές ανάλογα με τον καλυπτόμενο κίνδυνο, λεκτέα είναι τα εξής:
49. Η Ε.Επ. έχει σημειώσει σε πληθώρα αποφάσεων της ότι από πλευράς προσφοράς οι αγορές υπηρεσιών θα μπορούσαν να θεωρηθούν ευρύτερες, καλύπτουσες τον κυρίως κλάδο ασφάλισης (ζωής, κατά ζημιάς, αντασφάλιση), δεδομένου ότι οι όροι παροχής ασφάλισης ανά κλάδο είναι μάλλον ομοειδείς και οι μεγάλες ασφαλιστικές επιχειρήσεις καλύπτουν όλα τα είδη ασφαλιζόμενων κινδύνων. Συνεπώς, και λαμβανομένης υπόψη ιδίως της υποκατάστασης προσφοράς, θα μπορούσαν διαφορετικοί κίνδυνοι να περιλαμβάνονται στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος/υπηρεσίας⁴⁷.
50. Από την πλευρά της ζήτησης όμως, η Ε.Επ. σε προηγούμενες αποφάσεις της έχει σημειώσει ότι όσον αφορά στις ασφαλίσεις ζωής και στις ασφαλίσεις κατά κινδύνων ζημιών, δύναται να γίνει υποδιάκριση σε όσες επιμέρους αγορές υπάρχουν διαφορετικοί καλυπτόμενοι κίνδυνοι, καθώς τα χαρακτηριστικά των επιμέρους ασφαλιστηρίων συμβολαίων είναι εντελώς διαφορετικά και η ασφάλιση κατά συγκεκριμένου κινδύνου από την πλευρά του

⁴² Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Α. 26/1996, 85/1997, 7/II/1998, 133/II/2000, 179/III/2001, 380/V/2008 και 417/V/2008, αλλά και τις πιο πρόσφατες 534/VI/2012 Alpha-Eurobank, 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική, 562/VII/2013 Εθνική-Eurobank, 566/VII/2013 Πειραιώς-Millennium, 594/2014 Ergo –ΑΤΕ, 677/2019 Όμιλος ΑΙΓ/ΑΙΓ Ελλάς καθώς και 732/2021 Assicurazioni Generali/Axa Ασφαλιστική.

⁴³ Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4284 AXA/Winterthur, παρ. 7 και Μ.4844 Fortis /AbnAmbro Assets, παρ. 71-73, Μ.5293 Santander/Alliance & Leicester, παρ. 15, Μ.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage, παρ. 8, Μ.6053 CVC/Apollo/BritInsurance, παρ. 12, Μ.6694 Helvetia/Certain parts of GAN Eurocourtage's Marine Insurance Portfolio, παρ. 8.

⁴⁴ Βλ. απόφαση Ε.Α. 732/2021 Assicurazioni Generali/Axa Ασφαλιστική.

⁴⁵ Η ασφάλιση ζωής περιλαμβάνει τους εξής κλάδους, όπως αυτοί καθορίζονται από το άρθρο 5 του Ν. 4364/2016 (βλ. και Παράρτημα II της Οδηγίας 138/2009): I. Κλάδος ζωής, II. Κλάδος γάμου και γεννήσεως, III. Κλάδος ασφάλισης ζωής, συνδεδεμένων με επενδύσεις, IV. Κλάδος διαρκούς ασφάλισης ασθένειας, V. Κλάδος τοντίνας, VI. Κλάδος κεφαλαιοποίησης, VII. Κλάδος διαχείρισεως συλλογικών συνταξιοδοτικών κεφαλαίων ή οργανισμών, VIII. Κλάδος ασφαλίσεις του γαλλικού κώδικα, IX. Κλάδος εργασίες κοινωνικής ασφάλισης. Βλ. σχετικά και το άρθρο 2 καθώς και το Παράρτημα II της Οδηγίας 138/2009 (Φερεγγυότητα II) η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4364/2016.

⁴⁶ Η ασφάλιση κατά ζημιάς περιλαμβάνει τους εξής κλάδους όπως αυτοί καθορίζονται από το άρθρο 4 του Ν. 4364/2016 (βλ. και Παράρτημα I Οδηγίας 138/2009): 1. Ατυχήματα, 2. Ασθένειες, 3. Χερσαία οχήματα, 4. Σιδηροδρομικά οχήματα, 5. Αεροσκάφη, 6. Πλοία (θαλάσσια, λιμναία και ποτάμια), 7. Μεταφερόμενα εμπορεύματα, 8. Πυρκαϊά και στοιχεία της φύσεως, 9. Λοιπές ζημιές αγαθών, 10. Αστική ευθύνη από χερσαία αυτοκίνητα οχήματα, 11. Αστική ευθύνη από αεροσκάφη, 12. Αστική ευθύνη από θαλάσσια, λιμναία και ποτάμια σκάφη, 13. Γενική αστική ευθύνη, 14. Πιστώσεις, 15. Εγγυήσεις, 16. Χρηματικές απώλειες, 17. Νομική προστασία, 18. Βοήθεια.

⁴⁷ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4284 AXA/Winterthur, παρ. 9, Μ.5925 Metlife/Alico/Delam, παρ. 10, Μ.6217 BaloiseHolding /Nateus / NateusLife, παρ.12, Μ.6649 Allianz/InsurancePortfolioandBrokerageServicesofGanEurocourtage, παρ. 9.

καταναλωτή/ασφαλισμένου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί εναλλάξιμη σε σχέση με την ασφαλιστική κάλυψη κατά ενός άλλου κινδύνου⁴⁸.

51. Στο πλαίσιο αυτό η Ε.Επ. έχει κατά το παρελθόν προβεί σε αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μίας συγκέντρωσης στη σχετική αγορά ακολουθώντας την κατηγοριοποίηση βάσει του εθνικού νομοθετικού πλαισίου, στο οποίο έχουν ενσωματωθεί οι κοινοτικές Οδηγίες⁴⁹, ενώ αναφορικά με την ασφάλιση ζημιών έχει προταθεί και η διάκριση σε επιμέρους κλάδους ανάλογα με τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο, ήτοι ασφάλιση για τους κινδύνους α) ασθένειας και ατυχήματος, β) χειρσαίων οχημάτων, γ) παρουσίας, δ) αστικής ευθύνης, ε) θαλάσσια, αεροπορική και ασφάλιση μεταφορών (MAT), στ) πιστώσεων και εγγυήσεων και ζ) ταξιδιωτική⁵⁰, βασιζόμενη κυρίως στο γεγονός ότι τα χαρακτηριστικά και ο σκοπός των ανωτέρω κατηγοριών ασφάλισης είναι διακριτά και δεν υφίσταται τυπικά υποκατάσταση μεταξύ τους για τους ασφαλισμένους, αν και υφίστανται ενδείξεις υποκαταστασιμότητας από πλευρά προσφοράς για κάποια εκ των ασφαλιστικών προϊόντων⁵¹.
52. Όσον αφορά στη σχετική με τον κλάδο πρακτική της ΕΑ⁵², το ζήτημα της διάκρισης σε επιμέρους σχετικές αγορές εντός των ανωτέρω ευρύτερων αγορών (ζωής, ζημιάς και αντασφάλισης) έμεινε στις σχετικές αποφάσεις ανοιχτό.
53. Αναφορικά με την αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών, η Ε.Επ. σε παλαιότερες αποφάσεις της, αν και εξετάζει το ενδεχόμενο διάκρισης επιμέρους αγορών στην αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών βάσει διαφόρων κριτηρίων, εν τέλει αφήνει το ζήτημα της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς ανοικτό⁵³. Μεταξύ των κριτηρίων που έχουν κατά καιρούς εξεταστεί είναι η διάκριση:
- (α) μεταξύ ανεξάρτητων ξενοδοχείων και αλυσίδων ξενοδοχείων⁵⁴. Ωστόσο, σε πιο πρόσφατες αποφάσεις της η Ε.Επ. έκρινε ότι η αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών δεν θα πρέπει διακριθεί μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών⁵⁵, ή

⁴⁸ Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4284 AXA/Winterthur, παρ. 8, Μ.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage, παρ. 10 και Μ.6957 IF P&C/ TOPDANMARK, παρ. 16.

⁴⁹ 5 Ενδεικτικά αναφέρονται οι αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2768 Generali/Banca Intesa/Intesa Vita, Μ.1712 Generali/INΑ και Μ.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage.

⁵⁰ Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4284 AXA/Winterthur, παρ. 14, Μ.4701 Generali/PPF Insurance Business, παρ. 22, Μ.6521 Talanx International/Meiji Yasuda Life Insurance/Warta, παρ. 19 και Μ.6957 IF P&C/ TOPDANMARK, παρ. 18.

⁵¹ Βλ. ενδεικτικά απόφαση Ε.Επ. Μ.9056 Generali CEE/AS, παρ. 11.

⁵² Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Α. 26/1996, 85/1997, 7/II/1998, 133/II/2000, 179/III/2001, 380/V/2008 και 417/V/2008, αλλά και τις πιο πρόσφατες 534/VI/2012 Alpha-Eurobank, 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική, 562/VII/2013 Εθνική-Eurobank, 566/VII/2013 Πειραιώς-Millennium, 594/2014 Ergo –ATE, 677/2019 Όμιλος ΑIG/AIG Ελλάς καθώς και 732/2021 Assicurazioni Generali/Axa Ασφαλιστική.

⁵³ Βλ. ενδεικτικά τις αποφάσεις ΕΕ: COMP/M.1596 (1999)-Accor/Blackstone/Colony/Vivendi, COMP/M.2197 (2001) Hilton/Accor/Forte/Travel Services JV, COMP/M.3858 (2005) -Lehman Brothers/SCG/Starwood/Le Meridien, COMP/M.4816 (2007) -Blackstone /Hilton, COMP/M.6058 (2011) –Bank Of Scotland/Barclays

⁵⁴ Βλ. ενδεικτικά COMP/M.126/1992 Accor/Wagons-Lits (παρ. 20-21), COMP/M.1596/1999-Accor/Blackstone/Colon/Vivendi, παρ. 21-22.

⁵⁵ Ειδικότερα, στο πλαίσιο εξέτασης της απόφασης COMP/M.7902/2016 Marriott International/Starwood (παρ. 21 επ και 46-48), διεξήχθη έρευνα αγοράς, η οποία έδειξε ότι η συμμετοχή ενός ξενοδοχείου σε αλυσίδα, το brand name και τα προγράμματα πίστης δεν συγκαταλέγονται στα βασικά κριτήρια επιλογής των πελατών, ενώ η σημασία της πρόσβασης σε κεντρικά συστήματα κρατήσεων (χαρακτηριστικό των αλυσίδων) έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς οι πελάτες μπορούν να κάνουν on-line κρατήσεις απευθείας στα ξενοδοχεία. Ομοίως, και στην απόφαση COMP/M.9099/2018 Jin Jiang/Radisson (παρ. 21-29) στην οποία αναφέρεται χαρακτηριστικά

- (β) βάσει μεγέθους ξενοδοχείων (αριθμός δωματίων) με κριτήριο διάκρισης τον αριθμό των 40 δωματίων, εφόσον θεωρηθεί ότι η ζήτηση ξενοδοχειακών υπηρεσιών από τουριστικά πρακτορεία και εταιρίες διακρίνεται από τη ζήτηση από μεμονωμένους πελάτες⁵⁶, ή
- (γ) βάσει της σχέσης τιμής και ποιότητας και πιο συγκεκριμένα βάσει της κατάταξης των ξενοδοχείων σε κατηγορίες 1-5 αστερών μέσω της οποίας εκφράζεται η σχέση αυτή⁵⁷. Σημειώνεται ότι η Ε.Επ. έχει εξετάσει διάφορες εναλλακτικές πιθανές σχετικές διακρίσεις βάσει της κατάταξης αστερών^{58,59} λαμβάνοντας υπόψη ότι αφενός δεν εξασφαλίζεται ίδιο επίπεδο ποιότητας ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες των ξενοδοχείων της ίδιας κατηγορίας αστερών και αφετέρου ότι υφίστανται αλυσιδωτές αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ των κατηγοριών.

54. Σύμφωνα με έρευνα της Ε.Επ.⁶⁰, η κατάταξη των ξενοδοχείων βάσει αστερών αποτελεί βασικό κριτήριο επιλογής για τους καταναλωτές, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται η αλληλοεπικάλυψη μεταξύ κατηγοριών (π.χ. τεσσάρων και πέντε αστερών) δεδομένων των ισχυρών ανταγωνιστικών πιέσεων μεταξύ γειτνιαζουσών κατηγοριών⁶¹.

ότι «*the Commission concludes that, for the purposes of this Decision, the market for hotel accommodation services should not be segmented on the basis of ownership type, but rather comprises the services provided by both chain and independent hotels*».

⁵⁶ Βλ. ενδεικτικά COMP/M.1596/1999-Accor/Blackstone/Colony/Vivendi παρ. 26. Σύμφωνα, άλλωστε, με την Κλαδική Μελέτη της ICAP για τις Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις (Οκτώβριος 2016), οι πελάτες δεν είναι πλέον υποχρεωμένοι να καταφύγουν στις υπηρεσίες ενός ταξιδιωτικού γραφείου, καθώς μέσω του διαδικτύου έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το ξενοδοχείο της αρεσκείας τους, το μέσο μεταφοράς που επιθυμούν, καθώς και πλήθος συμπληρωματικών υπηρεσιών διαμορφώνοντας το «πακέτο διακοπών» που επιθυμούν. Επιπλέον, οι περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις διατηρούν δικές τους ιστοσελίδες (με συστήματα κράτησης) και ως εκ τούτου ο υποψήφιος πελάτης αποκτά τη δυνατότητα απευθείας επικοινωνίας με τους παρόχους ξενοδοχειακών υπηρεσιών (σελ. 3 Κλαδικής Μελέτης).

⁵⁷ Για τις ελάχιστες προδιαγραφές που πρέπει να καλύπτει ένα ξενοδοχείο προκειμένου να καταταχθεί σε συγκεκριμένη κατηγορία αστερών, βλ. σχετική νομοθεσία, όπως παρατίθεται στην Απόφαση ΕΑ 661/2018 υπ. 72 (σημειώνεται ότι η εκεί παρατιθέμενη νομοθεσία έχει τροποποιηθεί με το αρ. 39 του ν. 4531/2018 και την ΥΑ17352/2018), καθώς και το διαδικτυακό τόπο της Ένωσης Hotelstars https://www.hotelstars.eu/fileadmin/Dateien/PORTAL_HSU/Kriterienkataloge/EN_Hotelstars_Union-Criteria_2015-2020.pdf. Σημειώνεται ότι η Ένωση Hotelstars ιδρύθηκε το 2009 (η Ελλάδα αποτελεί μέλος της από το 2013) με στόχο την εναρμόνιση της κατηγοριοποίησης των ξενοδοχείων βάσει κοινών κριτηρίων και διαδικασιών. Τελεί υπό την αιγίδα της ένωσης «HOTREC – Hospitality Europe», η οποία έχει μέλη της 43 επαγγελματικές ενώσεις που εκπροσωπούν τους τομείς των ξενοδοχειακών υπηρεσιών, υπηρεσιών εστίασης, κ.α. Από την Ελλάδα μέλος της HOTREC και της Hotelstars είναι το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (βλ. και www.hotrec.eu).

⁵⁸ Όπως ομαδοποίηση των κατηγοριών 1* με 2*, 2* με 3*, 3* με 4* ή 1*-2*-3* ή 2*-3*-4* (βλ. ενδεικτικά COMP/M.6738 - GOLDMAN SACHS/KKR/QMH (2012) παρ. 14-15, COMP/M.2997-ACCOR/EBERTZ/DORINT (2002) παρ. 7 καθώς και COMP/M.7902 (2016) Marriott/Starwood (παρ. 50 και υποσημείωση 67)).

⁵⁹ Σημειώνεται επικουρικά ότι, σύμφωνα με την απόφαση COMP/M.7902/2016 Marriott International/Starwood (παρ. 61 επ και υπ. 65), η κατηγοριοποίηση βάσει του συστήματος της εταιρίας STR που χρησιμοποιούν πολλές ξενοδοχειακές μονάδες (δηλ. κατηγοριοποίηση σε 6 κατηγορίες ήτοι Luxury, Upper Upscale, Upscale, Upper Midscale, Midscale, Economy - βλ και <https://str.com/data-insights/resources/glossary/c>) ή άλλων αντίστοιχων (όπως της MKG Group σε 5 κατηγορίες ήτοι Luxury, Upscale, Midscale, Economy and Budget) δεν είναι οικεία στους πελάτες ξενοδοχείων, οι οποίοι εν τέλει βασίζονται στην κατάταξη βάσει αστερών για τις επιλογές τους (βλ. και παρ. 33 απόφασης COMP/M.9099/2018 Jin Jiang/Radisson).

⁶⁰ Στο πλαίσιο της απόφασης COMP/M.7902 (2016) Marriott/Starwood (παρ.49 επ).

⁶¹ Βλ. COMP/M.7902 (2016) Marriott /Starwood. Αν και συμμετέχοντες στην εν λόγω έρευνα εξέφρασαν την άποψη ότι δεν υπάρχει υποκατάσταση μεταξύ ξενοδοχείων 3* και 4* και συνακόλουθα μεταξύ 4* και 5* (παρ. 60), ωστόσο εντοπίζονται ισχυρές ομοιότητες ως προς την παροχή υπηρεσιών και το επίπεδο τιμών μεταξύ κοντινών κατηγοριών, ενώ παράλληλα υπάρχουν περιπτώσεις στην ίδια γεωγραφική περιοχή ξενοδοχεία 4* να

55. Αντίστοιχη αξιολόγηση έχει γίνει και από την ΕΑ σε προηγούμενες αποφάσεις της⁶².
56. Ως εκ τούτου, ως σχετική αγορά υπηρεσιών, δεδομένου ότι τα ξενοδοχειακά ακίνητα της εταιρίας στόχου ανήκουν στις κατηγορίες 4* και 5*, θα μπορούσε να οριστεί η παροχή ξενοδοχειακών υπηρεσιών από (i) ξενοδοχεία τεσσάρων αστερών και (ii) ξενοδοχεία πέντε αστερών ή (iii) ξενοδοχεία των εκατέρωθεν γειτνιαζουσών κατηγοριών (ήτοι 3*/4*/5*, και 4*/5* αντιστοίχως), αν ήθελε θεωρηθεί ότι υφίσταται σε επαρκή βαθμό αλυσιδωτή υποκατάσταση μεταξύ τους.

Δ.2 Σχετική Γεωγραφική Αγορά

57. Αναφορικά με τη γεωγραφική αγορά των ασφαλιστικών υπηρεσιών, τόσο η ΕΑ, σε σειρά αποφάσεων της⁶³ όσο και η Ε.Επ.⁶⁴, έχουν κρίνει ότι η σχετική γεωγραφική αγορά είναι εγχώρια, ως αποτέλεσμα των εθνικών δικτύων διανομής, των εδραιωμένων δομών της αγοράς, των διαφόρων φύσεων οικονομικών εμποδίων και των διαφορετικών κανονιστικών και εποπτικών συστημάτων⁶⁵. Ενδεχόμενη εξαίρεση σημειώνεται για κάποιες κατηγορίες κινδύνων [όπως η ευρύτερη κατηγορία θαλάσσιας, αεροπορικής και ασφάλισης μεταφορών (MAT)] ενδεχομένως δεδομένου του διασυνοριακού χαρακτήρα των εν λόγω μεταφορών, καθώς και γενικότερα για κατηγορίες ασφαλίσεως υψηλού κινδύνου με την Ε.Επ να αποδέχεται ως σχετική γεωγραφική αγορά ευρύτερη της εγχώριας, αφήνοντας ωστόσο το ζήτημα εντέλει ανοικτό⁶⁶.
58. Όσον αφορά στην οριοθέτηση της γεωγραφικής αγοράς της παροχής υπηρεσιών αντασφάλισης, κατά πάγια πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁶⁷, αυτή λογίζεται ως παγκόσμια, λόγω της ανάγκης ομαδοποίησης κινδύνων σε παγκόσμια βάση και της διεξαγωγής αντασφαλιστικών συναλλαγών σε διεθνές επίπεδο. Εξάλλου, η παρουσία πολυεθνικών

παρέχουν ευρύτερο φάσμα υπηρεσιών σε σχέση με ξενοδοχεία 5* (παρ. 57 της ως άνω απόφασης). Βλ και παρ. 34 απόφασης COMP/M.9099/2018 Jin Jiang/Radisson.

⁶² Βλ. Αποφάσεις ΕΑ 383/V/2008, 633/2016, 661/2018 και 699/2019.

⁶³ Βλ. τις υπ' αριθ. 26/1996, 85/1997, 7/Π/1998, 133/Π/2000, 179/Π/2001, 380/V/2008, 417/V/2008, 449/V/2009, αλλά και τις πρόσφατες 534/VI/2012, 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική, 556/VII/2012 ΑlphaΕμπορική, 562/VII/2013 Εθνική-Eurobank, 566/VII/2013 Πειραιώς-Millennium, 594/2014 Ergo – ΑΤΕ, καθώς και 677/2019 Όμιλος ΑΙG – ΑΙG Hellas και 732/2021 Assicurazioni Generali/Axa Ασφαλιστική αποφάσεις της ΕΑ.

⁶⁴ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Μ.759 SUNALLIANCE / ROYALINSURANCE και Μ.2343 TOROASSICURAZIONI / LLOYDITALICO.

⁶⁵ Αν και η Ε.Επ. αναγνωρίζει ότι η ασφαλιστική αγορά καθίσταται διαρκώς πιο προσβάσιμη και ανοικτή στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό, διατηρεί την προσέγγιση ότι οι αγορές της ασφάλισης ζωής και κατά κινδύνων ζημιών είναι εθνικές κατά βάση, επί τη βάσει και των ανωτέρω αναφερομένων λόγων, ήτοι λόγω των ιδιαίτερων δικτύων διανομής, των καθιερωμένων δομών της αγοράς, των οικονομικών εμποδίων και των διαφορετικών εποπτικών πλαισίων. Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.6053 CVC/Apollo/Brit Insurance, παρ. 17 και Μ.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of GAN Eurocourtage, παρ. 18.

⁶⁶ Βλ. ενδεικτικά Απόφαση Ε.Επ. Μ.9056-Generali CEE/AS, παρ. 16, Μ. 6217-Balaise Holding/Nateus/Nateus Life, παρ.31.

⁶⁷ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4059 SwissRe/GEInsurance Solutions, παρ. 11, Μ.5083 Groupama /OTP Garancia, παρ.16, Μ.5925 MetLife/Alico/Delam, παρ.15, Μ.6053 CVC / Apollo / BritInsurance, παρ. 26, Μ.6521 Talanx International/ Meiji Yasuda Life Insurance/ Warta, παρ. 61 και Μ.6743 Talanx International/Meiji Yasuda Life Insurance Company/HDIPoland, παρ. 50. Ειδικότερα, στις ανωτέρω αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κρίνεται ότι από τη στιγμή που οι αντασφαλιστικές συναλλαγές γίνονται μεταξύ εταιριών του κλάδου και τα σχετικά προϊόντα δεν απευθύνονται στο ευρύ κοινό, η αντασφαλιστική δραστηριότητα ελέγχεται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με την παροχή απευθείας ασφαλιστικών υπηρεσιών στο γενικό κοινό. Τούτο, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η αντασφάλιση διεξάγεται χωρίς την ανάγκη διατήρησης μεγάλου δικτύου διανομής, καταδεικνύει ότι η σχετική γεωγραφική αγορά έχει διεθνή χαρακτήρα.

εταιριών που παρέχουν αντασφαλιστικές υπηρεσίες σε παγκόσμιο επίπεδο αποτελεί επιπλέον ένδειξη της ύπαρξης παγκόσμιας αγοράς στο συγκεκριμένο κλάδο⁶⁸. Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, η γεωγραφική αγορά της αντασφάλισης δέον να οριοθετηθεί ως παγκόσμια, με βάση την πάγια ευρωπαϊκή νομολογία. Παρά ταύτα, η ακριβής οριοθέτηση της εν λόγω γεωγραφικής αγοράς παρέλκει, δεδομένου ότι ακόμα και υπό τη στενότερη θεώρηση αυτής (σε εθνικό επίπεδο), η υπό κρίση πράξη δεν μεταβάλλει τις ανταγωνιστικές συνθήκες στην εν λόγω αγορά⁶⁹.

59. Περαιτέρω, αναφορικά με τη σχετική γεωγραφική αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών, σύμφωνα με την πάγια πρακτική τόσο της Ε.Επ.⁷⁰, όσο και της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού⁷¹, αυτή μπορεί να ορισθεί τόσο σε εθνικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο, αφήνοντας, ωστόσο, το ζήτημα της οριοθέτησης της γεωγραφικής αγοράς ανοικτό.
60. Αποτελεί γενική παραδοχή ότι ο τομέας παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών παρουσιάζει τόσο εθνικά, όσο και τοπικά χαρακτηριστικά. Σε εθνικό επίπεδο, οι εθνικές οικονομικές τάσεις αποτελούν αποφασιστικό παράγοντα διαμόρφωσης τουριστικής κίνησης και κατά κανόνα επηρεάζουν τα ξενοδοχεία ανεξαρτήτως της τοποθεσίας τους εντός της χώρας, δημιουργώντας έτσι ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού που επιτρέπουν την οριοθέτηση της αγοράς σε εθνικό επίπεδο.
61. Σε τοπικό επίπεδο, καθώς η τοποθεσία του ξενοδοχείου αποτελεί πρωταρχικό κριτήριο επιλογής ενός ξενοδοχείου, διαμορφώνεται ένα δεύτερο επίπεδο ανταγωνισμού. Η Ε.Επ., στις προαναφερθείσες αποφάσεις της, αναγνωρίζει ότι οι καταναλωτές επιλέγουν ξενοδοχεία, μεταξύ άλλων, με βάση την πόλη στην οποία επιθυμούν να διαμείνουν, με αποτέλεσμα οι πόλεις να μπορούν να θεωρηθούν ως τοπικές αγορές.
62. Οι προηγούμενες αποφάσεις της ΕΑ οριοθετούν την σχετική αγορά, κατ' αρχήν, σε επίπεδο συνόλου Ελληνικής επικράτειας, εξετάζοντας περαιτέρω την τοπική ή/και στενότερα τοπική διάσταση⁷². Ως τοπική διάσταση εξετάζεται το επίπεδο Περιφέρειας και, ως στενότερα τοπική, το επίπεδο της Περιφερειακής Ενότητας, δηλαδή του Νομού.
63. Σε κάθε περίπτωση, όπως και αναφορικά με τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων/υπηρεσιών στις οποίες αφορά η σκοπούμενη συγκέντρωση, και ο ορισμός της σχετικής αγοράς από γεωγραφική άποψη παρέλκει και μπορεί να μείνει ανοικτός, δεδομένου

⁶⁸ Βλ. Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.491 General Re/Kolnische Re, παρ. 11 και Μ.601 Employers Reinsurance Corporation / Aachener Ruckversicherungs - Gesellschaft AG, παρ.12.

⁶⁹ Την ίδια θεώρηση έχει ακολουθήσει και η Ε.Α. σε πρόσφατες αποφάσεις της (βλ. ενδεικτικά 594/2014 Ergo – ΑΤΕ, 677/2019 Όμιλος ΑΙΓ – ΑΙΓ Hellas και 732/2021 Assicurazioni Generali/Axa Ασφαλιστική), χωρίς ωστόσο να χρειαστεί να προβεί σε ακριβή οριοθέτηση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς της αντασφάλισης, λόγω έλλειψης, σε κάθε περίπτωση, αρνητικών επιπτώσεων στον εγχώριο ανταγωνισμό.

⁷⁰ Βλ. ενδεικτικά, COMP/M.1596 (1999) *Accor/Blackstone/Colony/Vivendi* (σκ. 29-30), COMP/M.2197 (2001) *Hilton/Accor/Forte/Travel Services JV* (σκ. 28-29), COMP/M.3858 (2005) *Lehman Brothers/SCG/Starwood/Le Meridien* (σκ. 18-20), COMP/M.4816 (2007) *Blackstone/Hilton* (σκ. 15- 16), COMP/M.6058 (2011) *Bank of Scotland/Barclays Bank/Kew Green Hotels* (σκ. 15-16), COMP/M.7902 (2016) *Marriott/Starwood* (σκ. 118-120) και εκεί περαιτέρω παραπομπές.

⁷¹ Βλ. Αποφάσεις ΕΑ 383/V/2008, 633/2016, 661/2018 και 699/2019.

⁷² Βλ. Αποφάσεις ΕΑ 383/V/2008, 633/2016 και 661/2018. Για παράδειγμα στην ΕΑ 661/2018, όπου τα ξενοδοχεία βρίσκονταν στην περιφερειακή ενότητα Ηρακλείου, ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίστηκε η Ελληνική επικράτεια, με περαιτέρω εξέταση της τοπικής διάστασης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου (Νομός Ηρακλείου).

ότι υπό οποιαδήποτε προσέγγιση, ευρύτερη ή στενότερη, δεν τίθεται θέμα επηρεασμού του ανταγωνισμού.

Α.3 Επηρεαζόμενες Αγορές – Μεριδία Αγοράς

64. Ως «επηρεαζόμενη αγορά» νοείται: α) κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες δύο ή περισσότερες από τις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις, εφόσον εκτιμάται ότι η συγκέντρωση θα οδηγήσει σε συνολικό μερίδιο στην αγορά αυτή ύψους τουλάχιστον 15% (η περίπτωση αφορά οριζόντιες σχέσεις), καθώς και β) κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες οποιαδήποτε συμμετέχουσα επιχείρηση και βρίσκεται σε προηγούμενο ή επόμενο στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας του προϊόντος σε σχέση με την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται άλλη συμμετέχουσα επιχείρηση, και οποιοδήποτε από τα ατομικά ή συνδυασμένα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων αυτών, σε οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας, ανέρχεται σε 25% τουλάχιστον, ανεξάρτητα αν μεταξύ των μερών υφίσταται σχέση προμηθευτή/πελάτη (η περίπτωση αφορά τις κάθετες σχέσεις).
65. Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω αναφερόμενα (βλ. ανωτέρω υπό ενότητα Β), και όπως επιβεβαίωσε η γνωστοποιούσα, στην υπό κρίση συναλλαγή δεν υφίσταται οριζόντια επικάλυψη δραστηριοτήτων μεταξύ των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι η Fairfax δεν ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στην ίδια προϊοντική και γεωγραφική αγορά που δραστηριοποιείται η επιχείρηση-στόχος. Πράγματι, η γνωστοποιούσα δεν κατέχει συμμετοχές σε άλλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον ξενοδοχειακό κλάδο στην Ελλάδα. Επομένως, δεν υφίσταται εν προκειμένω οριζόντια επηρεαζόμενη αγορά.
66. Αναφορικά με τη διερεύνηση τυχόν κάθετης σχέσης μεταξύ της Fairfax και της Grivalia Hospitality, λεκτέα τα ακόλουθα⁷³:
67. Για τους σκοπούς της διερεύνησης των μεριδίων αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων τόσο στις ευρύτερες αγορές των πρωτασφαλίσεων ζωής και ζημιών και ανασφαλίσεων όσο και στις ενδεχόμενες υπο-αγορές αυτών, η ΓΔΑ αιτήθηκε⁷⁴ από την Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδας (ΕΑΕΕ) τη συναίνεσή της για τη χρήση του συνόλου των στοιχείων που υπέβαλε στην ΕΑ, στο πλαίσιο εξέτασης της γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατά το άρθρο 6 του ν. 3959/2011 σχετικά με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της εταιρίας με την επωνυμία «Ευρωπαϊκή Πίστη Ανώνυμος Εταιρία Γενικών Ασφαλίσεων» από την εταιρία με την επωνυμία «Allianz SE». Η ως άνω συναίνεση δόθηκε με την από 6170/22.06.2022 επιστολή της ΕΑΕΕ.
68. Στη συνέχεια της παρούσας παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς της Eurolife στις αγορές των ασφαλίσεων κατά ζημιάς κατά το έτος 2021.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ EUROLIFE ΕΤΟΥΣ 2021

α/α	Κατηγορίες	Μερίδιο
1.	ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ	[...]

⁷³ Βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 5733/09.06.2022 επιστολή της γνωστοποιούσας, Τμήματα 6 και 7 της Γνωστοποίησης καθώς και την απάντηση 12 της υπ' αριθ. πρωτ. 4911/19.05.2022 επιστολής της γνωστοποιούσας.

⁷⁴ Βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. οικ.6022/17.06.2022 επιστολή της Υπηρεσίας.

2.	ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	[...]
3.	ΧΕΡΣΑΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ	[...]
4.	ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑ ΟΧΗΜΑΤΑ	[...]
5.	ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ	[...]
6.	ΠΛΟΙΑ	[...]
7.	ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ	[...]
8.	ΠΥΡΚΑΙΑ & ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΕΩΣ	[...]
9.	ΛΟΙΠΕΣ ΖΗΜΙΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	[...]
10.	ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	[...]
11.	ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ	[...]
12.	ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΠΛΟΙΩΝ	[...]
13.	ΓΕΝΙΚΗ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	[...]
14.	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	[...]
15.	ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	[...]
16.	ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ	[...]
17.	ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	[...]
18.	ΒΟΗΘΕΙΑ	[...]
	Συνολικό μερίδιο	[...]

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδας

69. Όσον αφορά στα μερίδια αγοράς των 6 ξενοδοχείων της Grivalia, αυτά έχουν υπολογιστεί βάσει της στενότερης δυνατής γεωγραφικής κάλυψης ήτοι της περιφερειακής ενότητας και έχουν ως ακολούθως:⁷⁵

- (α) Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδος (AMANZOE)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων: [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών: [...]
- (β) Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου (MELI PALACE)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων: [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών: [...]
- (γ) Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης (ON RESIDENCE)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων: [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών: [...]

⁷⁵ Τα μερίδια αγοράς έχουν υπολογιστεί σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στο site (<https://www.grhotels.gr/ksenodocheiako-dynamiko-elladas-2020-ana-perifereia-nomo-nisi/>) του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος για το έτος 2020. Για τον υπολογισμό των μεριδίων έχει χρησιμοποιηθεί α) ο συνολικός αριθμός κλινών και β) ο συνολικός αριθμός δωματίων. Ως εκ τούτου, για κάθε ένα από τα έξι ξενοδοχεία παρατίθενται 2 μερίδια, ένα βάσει κλινών και ένα βάσει δωματίων. Επιπλέον, για κάθε μία από τις έξι περιφερειακές ενότητες έχει χρησιμοποιηθεί το σύνολο των δωματίων και κλινών για όλα τα 4* και 5* ξενοδοχεία που λειτουργούν σε κάθε περιφερειακή ενότητα.

- (δ) Περιφερειακή Ενότητα Νότιου Τομέα Αθηνών (ONE&ONLY AESTHESIS)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων: [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών: [...]
- (ε) Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου (PROJECT BLUE)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων: [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών: [...]
- (στ) Περιφερειακή Ενότητα Πάρου (AvantMar)
 - Μερίδιο Αγοράς βάσει δωματίων [...]
 - Μερίδιο αγοράς βάσει κλινών [...]

70. Εκ των ανωτέρω, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών εταιρειών τόσο στην αγορά παροχής υπηρεσιών ασφάλισης όσο και στην αγορά παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών, είναι πολύ χαμηλά και υπολείπονται κατά πολύ του 25%, δηλαδή, του ορίου που τίθεται για το χαρακτηρισμό μιας αγοράς ως επηρεαζόμενης στην περίπτωση των κάθετων σχέσεων. Ως εκ τούτου, δεν προκύπτει στην υπό κρίση συγκέντρωση κάθετα επηρεαζόμενη αγορά⁷⁶.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

- 71. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 3 του ν. 3959/2011, εφόσον η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπιστώσει ότι η υποβληθείσα συγκέντρωση, καίτοι εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1, εντούτοις δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά, με απόφασή της εγκρίνει τη συγκέντρωση.
- 72. Ουσιαστικό κριτήριο ελέγχου των συγκεντρώσεων αποτελεί, κατά το άρθρο 7 παρ. 1 του ν. 3959/2011, ο σημαντικός ή μη περιορισμός του ανταγωνισμού ως αποτέλεσμα της υπό κρίση συγκέντρωσης στην εθνική αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της και ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.
- 73. Η αξιολόγηση αφορά σε εκείνες εκ των σχετικών αγορών, οι οποίες είναι επηρεαζόμενες, δηλαδή τις αγορές εκείνες όπου παρουσιάζεται σημαντικός βαθμός επικάλυψης μεταξύ των δραστηριοτήτων των συμμετεχόντων μερών.
- 74. Η υπό κρίση πράξη συνιστά συγκέντρωση λόγω της μεταβολής της ποιότητας του ελέγχου.
- 75. Σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων στον ανταγωνισμό της μεταβολής του ελέγχου από κοινό σε αποκλειστικό, υπενθυμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι κατά τη σχετική εξέταση οι ήδη υφιστάμενοι δεσμοί μεταξύ των συμμετεχουσών επιχειρήσεων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη⁷⁷. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις η ίδια βασίστηκε στο

⁷⁶ Βλ. και ηλεκτρονική επιστολή της γνωστοποιούσας υπ' αρ. πρωτ. 5733/09.06.2022.

⁷⁷ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, XXVIη Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού, 1996, σελ. 210, καθώς και Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 05.03.2005 σχετικά με την απλοποιημένη διαδικασία για την

γεγονός αυτό για να επισημάνει ότι η μετάβαση από κοινό σε αποκλειστικό έλεγχο δεν θα επέφερε αξιολογη μεταβολή στις συνθήκες ανταγωνισμού στις σχετικές αγορές⁷⁸. Η μεταβολή του κοινού ελέγχου σε αποκλειστικό μπορεί κατ' εξαίρεση μόνο να απαιτεί προσεκτικότερη διερεύνηση⁷⁹. Για παράδειγμα, περαιτέρω διερεύνηση χρειάζεται, ιδίως, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η ελέγχουσα και η ελεγχόμενη στην πράξη λειτουργούν στην αγορά ως άμεσοι ανταγωνιστές⁸⁰ ή όταν η ελεγχόμενη επιχείρηση αναπτύσσει την εμπορική της πολιτική σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από την ελέγχουσα, ώστε η μεταβολή της ποιότητας του ελέγχου θα περιόριζε τη λειτουργική αυτονομία της ελεγχόμενης⁸¹. Ωστόσο, καμία από τις ως άνω περιπτώσεις δεν υφίσταται εν προκειμένω.

76. Πέραν των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι δεν διαπιστώθηκε καμία οριζόντια επικάλυψη δραστηριοτήτων μεταξύ της Fairfax και της Grivalia Hospitality, συνεπώς δεν υφίσταται καμία οριζόντια επηρεαζόμενη αγορά. Επίσης, δεν υφίσταται καμία κάθετη επηρεαζόμενη αγορά.
77. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, δεν προκύπτει ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού στις ανωτέρω αγορές θα μεταβληθούν σημαντικά ως αποτέλεσμα της υπό κρίση συναλλαγής και η εξεταζόμενη συγκέντρωση δεν αναμένεται να επηρεάσει αισθητά τον ανταγωνισμό ή να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό του σε αυτές.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σε Τμήμα, ομόφωνα εγκρίνει, κατ' άρθρο 8 παρ. 3 του ν. 3959/2011 τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεδομένου ότι, παρ' ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Η απόφαση εκδόθηκε την **27^η Ιουνίου 2022**.

εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, 2005/C/56/04, σελ. 32, ιδίως δε παρ. 5 (δ) αυτής.

⁷⁸ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μ.3155 – *Deutsche Post/Securicor*, σκ. 14, Μ.3448 – *EDP/Hidroelectrica del Cantabrico*, σκ. 35, 37 και 40, και Μ.3379 – *P&O/Royal Nedlloyd/P&O Nedlloyd*, σκ. 11-12.

⁷⁹ Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, ΕΕ C 366 της 04.12.2013, σελ.5, παρ. 16.

⁸⁰ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μ.794 – *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB*.

⁸¹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μ.5141 – *KLM/Martinair*, σκ. 16-22.

Η απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του ν. 3959/2011.

Η Προεδρεύουσα

Καλλιόπη Μπενετάτου

Η Συντάκτης της Απόφασης

Μαρία Ιωαννίδου

Η Γραμματέας

Ηλιάνα Κούτρα